

В И С Н О В О К

щодо розгляду проекту Закону України
про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
формування комплексної та справедливої соціальної підтримки
(виплат та послуг) для осіб, в яких обмежена працездатність,
зокрема осіб з інвалідністю
(реєстр. № 12209 від 14.11.2024)

За дорученням Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. та відповідно до статей 93, 108, 111 і 114 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розглянув на своєму засіданні 18 листопада 2024 року (протокол № 197) проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо формування комплексної та справедливої соціальної підтримки (виплат та послуг) для осіб, в яких обмежена працездатність, зокрема осіб з інвалідністю» (реєстр. № 12209 від 14.11.2024), поданий Кабінетом Міністрів України.

Зазначений законопроект підготовлено на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 жовтня п.р. щодо протидії корупційним та іншим правопорушенням під час встановлення інвалідності (рішення введено в дію Указом Президента України від 22 жовтня 2024 року № 732/2024), яким передбачається впровадження низки оперативних змін на центральному та регіональному рівнях, зокрема щодо ліквідації Центральної медико-соціальної експертної комісії Міністерства охорони здоров'я України.

Як зазначено у пояснювальній записці до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо формування комплексної та справедливої соціальної підтримки (виплат та послуг) для осіб, в яких обмежена працездатність, зокрема осіб з інвалідністю» (далі - проект № 12209), він розроблений з метою модернізації системи соціального страхування, та забезпечення ефективної підтримки осіб, які частково або повністю втратили працездатність. Проект закону має на меті створення правових засад для створення умов, за яких особа, яка отримала травмування чи професійне захворювання, може повернути собі працездатність і фінансову незалежність, а у випадку, якщо це неможливо - надання таким особам достатньої і гідної підтримки.

Для досягнення вказаної мети проектом № 12209 пропонується внести зміни до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Основ законодавства України про охорону здоров'я, Кодексу законів про працю України, Кримінально-виконавчого кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, законів України «Про

загальнообов'язкове державне соціальне страхування”, “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування”, “Про соціальні послуги”, “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, “Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні”, “Про відпустки”, “Про охорону праці”, “Про індексацію грошових доходів населення”, “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб”, “Про прокуратуру”, “Про державну службу”, “Про виконавче провадження”, “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні”.

Зокрема законопроектом пропонується:

- запровадити статус «працездатності» особи, при цьому залишивши статус «інвалідності» без змін;

- встановити, що оцінка працездатності передбачатиме оцінювання впливу наявних функціональних обмежень особи на її здатність до трудової діяльності та буде частиною реабілітаційного відновлювального процесу, що проводитиметься на завершальному етапі після отримання людиною усього комплексу реабілітації;

- передбачити, що відновлення здоров'я застрахованої особи здійснюватиметься за принципом індивідуального підходу і надання необхідних саме цій особі реабілітації та соціальної підтримки (навіть без встановлення особі статусу інвалідності, реабілітаційний процес включатиме надання людині допоміжних засобів реабілітації, соціальних послуг, необхідних безкоштовних ліків і перенавчання за потреби);

- встановити, що статус «стійке повне обмеження працездатності» передбачатиме надання особі щомісячної страхової виплати, а статус «стійке часткове обмеження працездатності» - надання допомоги у поверненні до попередньої роботи, пошуку нової роботи, навчанні чи перенавчанні та щомісячної виплати за умови сприяння своєму працевлаштуванню;

- визначити, що органом оцінки працездатності є юридична особа публічного права, до основних завдань якого належить реалізація державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції, соціального захисту від безробіття, яка проводитиме оцінку працездатності,

- проводити оцінку працездатності як правило, на завершальному етапі проходження особою реабілітації, відповідно до Критеріїв встановлення стійкого обмеження працездатності та порядку, які затверджуються Кабінетом Міністрів України. Критерії встановлення стійкого обмеження працездатності ґрунтуються на національному класифікаторі НК 030:2022 “Класифікатор функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я”, розробленого на основі Міжнародної класифікації функціонування;

- встановити, що орган оцінки працездатності організовує здійснення оцінки працездатності шляхом закупівлі послуг експертів у сфері оцінки функціонування. Послуги експертів у сфері оцінки функціонування можуть надавати експерти у сфері оцінки функціонування на підставі договору з органом оцінки працездатності;

- передбачити здійснення оцінки працездатності шляхом надання залученому експерту знеособлених даних особи, щодо якої здійснюється оцінка працездатності. На підставі висновку експерта орган оцінки працездатності прийматиме рішення про наявність чи відсутність стійкого обмеження працездатності та його ступінь;

- передбачити, що страхова виплата може виплачуватися особі терміном до одного року, на випадок, якщо процес реабілітації є складним і тривалим;

- визначити, що особам, які отримали стійке обмеження працездатності, буде здійснюватися страхова виплата у зв'язку зі стійким обмеженням працездатності. Розмір страхової виплати може коригуватися у разі, якщо у застрахованої особи є інші джерела доходу;

- встановити, що розмір одноразової страхової виплати у зв'язку із нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням визначатиметься відповідно до ступеня впливу страхового випадку на працездатність потерпілого, виходячи з розрахунку семи мінімальних заробітних плат, встановлених законом на день настання права потерпілого на страхову виплату і становитиме:

100 % - у разі визнання потерпілого особою із стійким повним обмеженням працездатності;

80 % - у разі визнання потерпілого особою із стійким частковим обмеженням працездатності;

30 % - у разі, якщо потерпілого не визнано особою із стійким обмеженням працездатності;

- встановити, що за потерпілими та особами, які мають право на одержання страхових виплат та соціальних послуг на підставі страхових випадків за соціальним страхуванням від нещасного випадку, що виникли до набрання чинності цим Законом, зберігається право на отримання цих виплат і послуг в обсязі, визначеному Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", що діяв до набрання чинності цим Законом;

- встановити, що після закінчення строку здійснення страхових виплат, встановленого МСЕК або ЛКК або іншим органом, що визначив ступінь втрати професійної працездатності потерпілим, які отримують страхові виплати на підставі страхових випадків за соціальним страхуванням від нещасного випадку, що виникли до набрання чинності цим Законом, строк здійснення страхових виплат продовжується з дня їх припинення і до часу, оцінки працездатності, проведеної органом оцінки працездатності відповідно до статті 28² цього Закону, незалежно від часу звернення потерпілого або заінтересованих осіб до уповноваженого органу управління. При цьому сума страхових виплат за минулий час виплачується за умови підтвердження втрати працездатності та причинного зв'язку між настанням непрацездатності та ушкодженням здоров'я, визначених в порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, встановленого Кабінетом Міністрів України."

Підтримуючи законодавчу ініціативу, при підготовці до розгляду у другому читанні доцільно опрацювати такі зауваження і пропозиції щодо його

змісту:

1. При вирішенні порушених у проекті № 12209 питань доцільно враховувати також і те, що на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону України «про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування» (реєстр. № 10017), в якому також пропонується низку змін до Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування”:

- уточнити норми абзацу другої частини першої статті 22 стосовно права застрахованих осіб на отримання допомоги по тимчасовій непрацездатності, вагітності та пологах як за основним місцем роботи, так і за місцем роботи за сумісництвом;

- змінами до частини третій статті 36 становити, що соціальна послуга догляду вдома надається потерпілому за його вибором:

1) надавачами соціальних послуг у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

2) шляхом виплати за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування щомісячної грошової компенсації за надання соціальної послуги догляду вдома членом сім'ї потерпілого або іншою особою в розмірі не менше:

розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, - у разі визначення потреби у спеціальному медичному догляді;

50 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, - у разі визначення потреби у постійному сторонньому догляді;

25 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, - у разі визначення потреби в побутовому обслуговуванні.

Соціальна послуга натуральної допомоги за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування надається потерпілому шляхом виплати щомісячної грошової компенсації вартості заходів, необхідних для надання такої послуги, у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України”.

Подібні неузгодженості між законами можуть призвести до неоднозначності їх розуміння, а, відтак, не відповідають принципу юридичної визначеності, який є одним із складових елементів конституційного принципу верховенства права.

2. Звертаємо також увагу на те, що на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо пенсійного забезпечення окремих категорій працівників (службовців)»(реєстр. № 12165), яким також передбачається упорядкувати норми Закону України «Про загальнообов'язкове (державне пенсійне страхування»), доповнивши статтю 4 частиною четвертою такого змісту:

“4. Зміни до цього Закону можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”.

3. Варто доопрацювати для збалансування днів і років запропоновані зміни до частини другої статті 87 Закону України “Про державну службу”, якими

пропонується передбачити, що підставою для припинення державної служби за ініціативою суб'єкта призначення може бути нез'явлення державного службовця на службу протягом більш як 485 календарних днів підряд протягом року внаслідок тимчасової непрацездатності (без урахування часу відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами), якщо законом не встановлено більш тривалий строк збереження місця роботи (посади) у разі певного захворювання, за умови, що відповідно до рекомендацій, наданих за результатами проведення оцінки працездатності працівник не може виконувати роботу відповідно до займаної посади.

4. На наш погляд, положення статті 28¹, якою пропонується доповнити Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", не повністю відповідають предмету правового регулювання проекту. Зокрема, сумнівною є пропозиція до осіб, які підлягають страхуванню у зв'язку зі стійким обмеженням працездатності, віднести також осіб, які доглядають за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відповідно до закону отримують допомогу при народженні дитини, при усиновленні дитини; один із непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, один із прийомних батьків, батьків-вихователів, які фактично здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю, тяжко хворою дитиною, якій не встановлено інвалідність, а також особи, які здійснюють догляд за особою з інвалідністю I групи або за особою, яка досягла пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", та за висновком закладу охорони здоров'я потребує постійного стороннього догляду, якщо такі особи отримують допомогу, надбавку або компенсацію відповідно до законодавства.

Відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню підлягають лише особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в організаціях, установах незалежно від їх форм власності та господарювання; у фізичних осіб; особи, які забезпечують себе роботою самостійно.

Крім того, до страхового випадку прирівнюється заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування жінки на виробництві або її професійного захворювання під час вагітності, у зв'язку з чим дитина народилася з інвалідністю. Така дитина відповідно до медичного висновку вважається застрахованою і до 18 років або до закінчення навчання, але не більш як до досягнення нею 23 років, їй надається допомога за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку.

Очевидно, що запропоновані положення у проекті повинні бути узгоджені з наявними у законодавстві страховими випадками.

5. Згідно з правилами законодавчої техніки перехідні положення не можуть міститися в законопроектах про внесення змін до інших законів. У разі необхідності врегулювання питань, що мають вирішуватися у перехідних положеннях, відповідні зміни повинні вноситися до основного закону (законів). Тобто, у даному випадку відповідні приписи мають передбачатися у перехідних

положеннях Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

За результатами розгляду та обговорення Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів ухвалив цей висновок і прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України:

1. Відповідно до частини третьої статті 93 Регламенту Верховної Ради України включити проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо формування комплексної та справедливої соціальної підтримки (виплат та послуг) для осіб, в яких обмежена працездатність, зокрема осіб з інвалідністю (реєстр. № 12209), поданий Кабінетом Міністрів України, до порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев’ятого скликання.

2. Відповідно до частин першої та третьої статті 101 Регламенту Верховної Ради України визначити його невідкладним, скоротивши строки внесення альтернативних законопроектів до дня розгляду цього законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради України.

3. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України за наслідками розгляду в першому читанні прийняти за основу.

4. Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням поправок і пропозицій суб’єктів права законодавчої ініціативи, скоротивши строк подання таких поправок і пропозицій наполовину, а також з врахуванням пропозицій і поправок, внесених відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні, а саме, щодо реформи соціальних виплат; збереження за особами, яким встановлена інвалідність до набрання чинності цим Законом, права на отримання соціальних виплат, послуг та іншої соціальної підтримки на умовах та в обсязі, що діяли до набрання чинності цим Законом.

Співдоповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити Голову Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Третякову Г.М.

Голова Комітету

Галина ТРЕТЬЯКОВА

